

Posudek bakalářské práce Vladimíra Hanáčka „Komparace českých pravicových stran: ODA a KDS na počátku 90. Let“

Na práci je především třeba ocenit úsilí, které autor k jejímu sepsání nepochybně musel vyvinout. Druhou stránkou tohoto uznání je fakt, že toto dílo „vyniká“ rozsahem bezmála 90 normostran (!). To vzbuzuje otázku, zda studentům do budoucna nedoporučit vedle minimálního limitu (40 NS pro bakalářskou práci) také horní hranici, což by ostatně bylo dobrou průpravou pro jejich případnou budoucí publikační činnost v odborných časopisech. Smyslem by přece mělo být artikulovat a obhájit relevantní tezi i na omezeném prostoru. Některé studentské práce oproti tomu budí dojem, že primární je snaha o „obsazení“ (a někdy dokonce až výrazné předimenzování) stanoveného formátu textem.

Vůči Hanáčkově práci jako celku by takto kategorický ortel byl nepochybně velmi nespravedlivý, leč jisté prvky tohoto přístupu – vyplňování a „přeplňování“ stanoveného rozsahu - přesto nalézt lze.

Týká se to především dlouhého úseku str. 44-61. Již název příslušných podkapitol (Rok 1993, Rok 1994, atd.) nevěští nic dobrého. A vskutku, text skrývající se pod těmito „ročenkami“ působí trochu jako vyňatý z kroniky nebo kalendária. Jednotlivé kauzy nebo události jsou na sebe vršeny čistě chronologicky – bez vnitřní logické souvislosti a jasné návaznosti na téma práce. Každé je věnována 1-2 věty. Vedle sebe se ocitají kauzy a události značně odlišného významu. Výsledkem je tedy značná „střípkovitost“ a útržkovitost celé kapitoly. Pro ilustraci:

„ODA i KDS společně požadovaly vymezení organizací, vykonávajících veřejně prospěšné služby, a také odtajnění archivu Stb Představitelé ODA věnovaly (!!!) zvláštní pozornost také bytové politice. V lednu také dosáhly téměř historického vrcholu preference ODA, která obdržela 14% přízeň respondentů. V únoru oznámili představitelé KDS, že kromě koaličních stran je jí programově nejbližší LSNS. K otázce senátu navrhla KDS změnu formátu z 81 jednomandátových na 27 třimandátových obvodů. Na pořad přišlo také téma zemědělství, kde KDS požadovala vyčlenění 30% akcií zpracovatelského průmyslu pro farmáře, aby tak došlo vyváženosti zájmů producentů a spotřebitelů.“ (s. 48)

V tomto extrémně empirickém výčtu vedle dobových témat pochybného významu („V červenci oznámil předseda KDS I. Pilip vznik skupiny pedagogů, která se má zabývat novými pravidly pravopisu a jak je užívat.“ – s. 50) úplně splyne důležitost změny v čele KDS. Kdo byl I. Pilip? Odkud přišel? Jaké bylo jeho zázemí? Tyto otázky zůstanou nepoloženy, a tudíž nezodpovězeny. Přitom to pro osudy a směřování KDS byl možná obdobný přelom jako nástup J. Kalvody na čelo ODA, čemuž v Hanáčkově práci náležitá pozornost věnována je.

Někde jsou dokonce do jediné věty shrnuty hned dvě kauzy, mezi nimiž neexistuje žádný vztah: „V srpnu 1995 podpořil poslanec T. Svoboda zákon o nutné obraně a zahraničně- politický expert KDS M. Lobkowicz se zase vyslovil pro změnu statutu jednotek OSN v bývalé Jugoslávii, aby nebyly vystaveny nebezpečí.“ – s. 54.

Za rok 1995 je relativně málo pozornosti věnováno ODA a gradaci jejího politického posunu s klíčovými stranicko-systémovými důsledky: rostoucímu se vymezování vůči ODS a upevňování permanentní strategické aliance s KDU-ČSL. Tento pohyb ODA je sice autorem identifikován a dokladován konkrétními příklady, ale ve zdlouhavém a neuspořádaném chronologickém popisu se přesto poněkud utopí. Relativně více pozornosti autor věnuje KDS, která již ze systémového hlediska byla dávno na odchodu z pásma relevance, a otázkou bylo jen to, kdy a za jakých okolností skončí svou politickou dráhu.

V této souvislosti se naskýtá ještě jedna pochybnost. Je-li součástí názvu práce „...na počátku 90. let“ (což je metodologicky jistě chvályhodný pokus o časové vymezení a tedy zúžení tématu), proč je v předposlední kapitole na takřka 7 NS dlouze líčena agonie ODA? Čtyřkoaliční etapa její „post-existence“ tím beztak není zachycena do potřebné hloubky, a účelu práce – tedy komparaci s (tehdy již zaniklou) KDS – kapitola nikterak neposlouží.

Jde-li autorovi (jak avizuje Úvod) o úvahu „o dlouhodobějším významu obou stran pro český stranický i politický systém“, což je namístě, pak tuto roli bohatě splní přínosná a zajímavá poslední

kapitola pojednávající o „personální kontinuitě“ ODA a KDS na současné veřejné scéně – tedy o faktu, že řada někdejších představitelů obou stran je v různých politických a státních funkcích politicky přežila až dodnes (zpravidla hájící značky jiných subjektů). I toto zjištění zpětně potvrzuje vysoce personalizovaný charakter české pravicové politiky (protkaný navíc velmi hustě animozitami). Škoda, že na tento fenomén autor neupozorní, byť jej dříve v práci na několika místech analyticky dosti kvalitně rozebírá (včetně dnes již pozapomenutých konfliktních vazeb Kořán-Kondr, Kubát-Pithart, či napětí v trojúhelníku LDS-KDS-ODA po sporu Mandler-Hradská, apod.).

Práce má i řadu vysoce pozitivních aspektů. Velmi zdařilé jsou např. kapitoly popisující genezi a kořeny obou stran. Více než uspokojivá je komparace jejich programových dokumentů (byť samotné jejich představení, zejména v případě ODA, je možná až příliš obšírné). Srovnání vnitřní organizace by si naopak patrně zasloužilo větší pozornost – zejména v kontextu celé práce. Důkladné a do potřebné hloubky jdoucí je porovnání pozic ODA a KDS ke klíčovým tématům počátku 90. let (k privatizaci, státoprávní otázce, restitucím, antikomunismu, apod.). O to více však tento nadmíru solidní rozbor kontrastuje s následnými pasážemi (s. 44-61, viz hodnocení výše).

Celková výstavba práce - zatížena již tak břemenem extrémního rozsahu - je sice poznamenána jistou vnitřní inkoherencí, je však třeba vyzdvihnout, že vlastní text (nadprůměrné první 2/3, slabší poslední třetina) je zarámován velmi slibným Úvodem a vynikajícím Závěrem. Právě v těchto částech textu autor dává průchod cenným stranicko-systémovým analýzám, v nichž prokazuje slušnou znalost základních teoretických konceptů (zejm. Sartori).

Kladné ocenění si zaslouží i rokkanovské motivy, které se objevují především v první kapitole („Tradice české pravicové politiky ze systémového a ideově- politického hlediska“) a v Závěru. Škoda jen, že jsou jen málo propojeny se středními úseky práce (totéž se týká stranicko-systémových sartoriánských analýz).

Pro precizaci práce vlastně stačí málo: radikálně eliminovat nepotřebné pasáže, lépe integrovat teoretický podklad s empirickým obsahem a jasněji vynést do popředí vlastní jádro přístupu ke komparaci. Toto jádro je nosné: ODA i KDS jako vedlejší póly pravicové stranické politiky stojící před nutností permanentně a pružně se vymezovat vůči úspěšnějším konkurentům, kteří po roce 1990 hbitěji obsadili pozice v politicko-ideologickém prostoru a funkčně navázali na dva přeživší tradiční pravicové proudy české pravicové politiky (katolický a měšťanský – vedle nepřeživšího, agrárního).

Ani společné personální kořeny obou stran ve specifickém milieu křesťansko-konzervativního disentu (např. v rámci jinak velmi různorodého HOS) nezamezily pozdějšímu rozchodu těchto politických přátel do zmíněných dvou proudů, jakkoli se i v průběhu pozdějšího vývoje mohly tyto směry různě proplétat. Symptomaticky toto rozpojení nastalo ještě *před* prvními svobodnými volbami a nositeli obou proudů se staly široká hnutí, resp. aliance (unie) mající v názvu značky „občanská“ a „křesťanská“.

Po jazykové a formální stránce je práce spíše nadprůměrná, protože neoplývá klišé a žurnalismy. Autor by se však měl naučit zacházet se zájmenem „jenž“ (s. 12, 16, 19, 22, 33, 51, 62 – dvakrát!, a 64). Vztah podmětu s přísudkem je leckdy ještě méně harmonický než personální poměry na české pravici 90. let: členů OF, kteří s fórem spolupracovaly (s. 18), představitelé ČSL nechaly, Jako pozorovatelé byly přizváni (obojí - s. 38), a rozličné byly zprvu i stanoviska (s. 42), Pokusem o comeback...byli volby (s. 60), kdybychom neupozornily (s. 61).

S ohledem na převahu kladů nad zápory Hanáčkovy práce navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze, dne 5. 9. 2009

Jiří Koubek